

Περίληψη - Summary

Γλαράκη Αικατερίνη: «Οι θολωτοί τάφοι κατά την Προανακτορική και την Παλαιοανακτορική περίοδο στην ανατολική Κρήτη. Το παράδειγμα του θολωτού τάφου της Μυρσίνης»

Στόχος της παρούσας διατριβής είναι να εξετάσει το φαινόμενο των θολωτών τάφων κατά την Προανακτορική και την Παλαιοανακτορική περίοδο στην ανατολική Κρήτη, έχοντας ως παράδειγμα μελέτης τον θολωτό τάφο της Μυρσίνης.

Η διατριβή αποτελείται από δύο τόμους. Στον τόμο Α' (Κείμενο) περιλαμβάνονται δώδεκα κεφάλαια και η βιβλιογραφία. Το Κεφάλαιο 1 αποτελεί το εισαγωγικό κεφάλαιο, όπου θέτονται οι στόχοι της παρούσας διατριβής, το γεωγραφικό και χρονολογικό της πλαίσιο και, τέλος, μία σύνοψη των κεφαλαίων. Στο Κεφάλαιο 2 επιχειρείται μία επισκόπηση της ιστορίας της έρευνας των θολωτών τάφων στην Κρήτη και περιγράφεται η διασπορά των θολωτών τάφων στην Κρήτη. Στο Κεφάλαιο 3, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην ανατολική Κρήτη, που αποτελεί το γεωγραφικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Στο πρώτο υποκεφάλαιο, πραγματοποιείται μία παρουσίαση των διαφορετικών τύπων τάφων που ήταν σε χρήση κατά την Προανακτορική και Παλαιοανακτορική περίοδο, περιόδους που αποτελούν το χρονολογικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Στο δεύτερο υποκεφάλαιο παρουσιάζονται τα μέχρι σήμερα γνωστά παραδείγματα θολωτών τάφων, που έχουν εντοπισθεί στην περιοχή. Στόχος του κεφαλαίου είναι να διαφανεί η ποικιλία των ταφικών τύπων στην ανατολική Κρήτη στην αρχή της Προανακτορικής Περιόδου, οπότε και εμφανίζονται τα πρώτα παραδείγματα θολωτών τάφων σ' αυτό το τμήμα του νησιού. Επιπλέον, καταδεικνύεται ο συγχρονισμός των διαφόρων ταφικών τύπων διαχρονικά, και κυρίως με ποιούς ταφικούς τύπους λειτουργούσε παράλληλα ο θολωτός τάφος της Μυρσίνης. Στο Κεφάλαιο 4, ξεκινά η λεπτομερής παρουσίαση του θολωτού τάφου της Μυρσίνης. Το πρώτο υποκεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην περιγραφή της θέσης, όπου εντοπίσθηκε ο τάφος. Το δεύτερο υποκεφάλαιο περιλαμβάνει το ιστορικό της έρευνας από την ανασκαφή του τάφου το 1959 από τον Νικόλαο Πλάτωνα, έως τη σύγχρονη μελέτη από τη γράφουσα. Παρουσιάζονται αναλυτικά οι διάφορες φάσεις της ανασκαφής, το αρχαιακό υλικό καθώς και οι βασικοί άξονες στους οποίους κινήθηκε η σύγχρονη μελέτη. Το τρίτο υποκεφάλαιο παρουσιάζει τα ανασκαφικά δεδομένα. Ειδικότερα, περιγράφεται η μεθοδολογία της ανασύστασης της στρωματογραφίας κατά την οποία προέκυψαν οι ανασκαφικές ενότητες του

τάφου. Τέλος, περιγράφεται η ομαδοποίηση των ευρημάτων σε επιμέρους «υποσύνολα» μέσω της αναγνώρισης της θέσης τους και των μεταξύ τους χωρικών συναφειών. Στο Κεφάλαιο 5 γίνεται αναλυτική περιγραφή των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών του θολωτού τάφου της Μυρσίνης, όπως αυτά προέκυψαν μέσα από τις παρατηρήσεις και τις σημειώσεις του ανασκαφέα, αλλά και από τη σύγχρονη, επιτόπια μελέτη των αρχιτεκτονικών καταλοίπων του τάφου. Επιπλέον, διατυπώνονται κάποια πρώτα συμπεράσματα σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής και χρήσης του αρχιτεκτονικού τύπου του θολωτού τάφου από την κοινότητα της Μυρσίνης. Το Κεφάλαιο 6 παρουσιάζει τα κινητά ευρήματα του τάφου. Πρόκειται για την κεραμική, τα λίθινα αγγεία, τα μετάλλινα εργαλεία, τις σφραγίδες, τα λαξευμένα εργαλεία, τα λοιπά μικροαντικείμενα, που δεν εντάσσονται σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες, και τα ανθρωπολογικά κατάλοιπα. Κάθε υποκεφάλαιο συνοδεύεται από τον κατάλογο των αντίστοιχων κινητών ευρημάτων. Το Κεφάλαιο 7 αποτελεί το εναρκτήριο κεφάλαιο της συνθετικής ανάλυσης των ταφικών πρακτικών που έλαβαν χώρα στον θολωτό τάφο της Μυρσίνης κατά την Προανακτορική και Παλαιοανακτορική περίοδο. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται μία αναλυτική συζήτηση των επιμέρους «υποσυνόλων», που διακρίθηκαν κατά τη σύγχρονη μελέτη. Η συζήτηση αυτή αναδεικνύει τα διάφορα επεισόδια ταφικών πρακτικών που έλαβαν χώρα διαχρονικά στον τάφο, ενώ παράλληλα διαφαίνονται και οι τρόποι με τους οποίους οι νεκροί, οι ζωντανοί και τα τέχνηρα αλληλεπιδρούσαν μέσα στο ορισμένο αρχιτεκτονικό πλαίσιο που παρείχε ο θολωτός τάφος της Μυρσίνης. Το Κεφάλαιο 8 εστιάζει στην πρακτική της χρήσης των ταφικών δοχείων, δηλαδή των σαρκοφάγων και των πύθων, που εισήχθησαν σταδιακά στον τάφο της Μυρσίνης από την Ύστερη Προανακτορική και κατά τη διάρκεια της Παλαιοανακτορικής περιόδου. Η ταφική πρακτική της χρήσης των ταφικών δοχείων εξετάζεται με βάση τα γνωστά παραδείγματα από άλλα, σύγχρονα του τάφου της Μυρσίνης, ταφικά σύνολα, καθώς και με βάση τα δεδομένα που προέκυψαν από τον θολωτό τάφο της Μυρσίνης. Στη συνέχεια, αναλύονται οι ερμηνείες που έχουν δοθεί αναφορικά με τη γενικότερη εφαρμογή της συγκεκριμένης ταφικής πρακτικής. Τέλος, παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο λειτούργησαν τα ταφικά δοχεία στην περίπτωση της Μυρσίνης και πώς τα τελευταία εντάσσονται στις ταφικές πρακτικές του τάφου. Εν συνεχεία, στο Κεφάλαιο 9, συζητείται η χρήση των οκαμμένων στον φυσικό βράχο λάκκων, που εντοπίστηκαν κατά την ανασκαφή του θολωτού τάφου. Το Κεφάλαιο 10 επικεντρώνεται στα τέχνηρα που ήρθαν στο φως στον θολωτό τάφο της Μυρσίνης. Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι διαχρονικές και σύγχρονες διαφοροποιήσεις που παρατηρήθηκαν στην κατανάλωση των τεχνέργων στον τάφο. Καθώς τα τέχνηρα αποτελούν ένα

αδιάσπαστο στοιχείο των ταφικών πρακτικών, στόχος του συγκεκριμένου κεφαλαίου είναι να αναδειχθούν οι αλλαγές και ο μετασχηματισμός των ταφικών πρακτικών από την Πρώιμη Προανακτορική έως και την Παλαιοανακτορική περίοδο, όπως αυτές αντανακλώνται μέσα από τα τέχνηρα που αποτέθηκαν στον τάφο. Το Κεφάλαιο 11 εστιάζει ακόμα περισσότερο στον ρόλο και τις δυναμικές των τεχνέρων στις ταφικές πρακτικές του θολωτού τάφου της Μυρσίνης, μέσω της μελέτης των πρακτικών δευτερογενούς μεταχείρισης τους, όπως αυτές παρατηρήθηκαν κατά τη σύγχρονη μελέτη. Το Κεφάλαιο 12 περιλαμβάνει τα τελικά συμπεράσματα της παρούσας μελέτης σχετικά με το ζήτημα των θολωτών τάφων στην ανατολική Κρήτη και τον τρόπο με τον οποίο εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο ο θολωτός τάφος της Μυρσίνης. Τέλος, παρατίθεται ο κατάλογος των βιβλιογραφικών αναφορών που χρησιμοποιήθηκαν στον Τόμο Α' της παρούσας διατριβής.

Ο δεύτερος τόμος περιλαμβάνει το εποπτικό υλικό της διατριβής. Αρχικά παρατίθεται μία σύντομη εισαγωγή, όπου δίνονται οι γενικές πληροφορίες σχετικά με το περιεχόμενο του Τόμου Β' και το Υπόμνημα που αναφέρεται στους Πίνακες 1-48 και ακολουθεί ο Κατάλογος των Εικόνων. Στη συνέχεια παρατίθενται οι Πίνακες, τα Γραφήματα και, τέλος, οι Εικόνες, που περιλαμβάνουν χάρτες, ανασκαφικές και σύγχρονες φωτογραφίες του θολωτού τάφου της Μυρσίνης, σχεδιαστικές του κατόψεις, φωτογραφίες και σχέδια του συνόλου των κινητών ευρημάτων.

Glaraki Aikaterini: «Tholos tombs during the Prepalatial and Protopalatial periods in Eastern Crete. The case-study of Myrsini tholos tomb»

The main purpose of the present dissertation is to examine the phenomenon of tholos tombs in Eastern Crete during the Pre- and Protopalatial periods, through the case-study of Myrsini tholos tomb (henceforth Myrsini).

The present dissertation consists of two volumes. The first volume includes the main text and bibliography and is divided into twelve chapters. Chapter 1 (Introduction) poses the goals of the present dissertation, the geographic and chronological frame, as well as a synopsis of the chapters. Chapter 2 presents a review of the history of research concerning Minoan tholos tombs, and also describes the dispersal of tholos tombs around the island of Crete. Chapter 3 focuses on Eastern Crete, showing the variety of

burial architectural types that were in use during the Pre- and Protopalatial periods. The second part of this chapter presents the as far known examples of tholos tombs in Eastern Crete. Chapter 4 includes a detailed presentation of Myrsini tholos tomb, regarding the site, the excavation that was conducted by Nikolaos Platon on June and July of 1959, and the methodology of the study of the data (excavation archives, finds recording, field and architectural study, stratigraphy and “sub-groups”, hence the recognition of vertical and horizontal relations between the finds of the excavation). Chapter 5 provides an analytical study of the architecture of Myrsini, based on the original notes of the excavator and the present field research. Chapter 6 deals with the movable finds of the tomb, such as the pottery, the stone vases, the metal tools, the seals, the stone tools, other small finds and the human bones. Every category of finds is discussed in detail, followed by a catalogue. Chapter 7 includes an in-depth analysis of the several “sub-groups” of the finds that revealed different burial/funeral episodes as well as some aspects of the human-artifacts interaction inside the tomb. Chapter 8 discusses the use and meaning of the burial vessels, namely pithoi and larnakes, which were gradually introduced into the tomb from the late Prepalatial period onwards. Chapter 9 discusses the use of the pits that were dug into the natural bedrock (floor) of the tomb. Chapter 10 analyses the diachronic and synchronic variation in the consumption of artifacts inside the tomb, in order to discuss changes and transformation of to the funeral practices of Myrsini. Chapter 11 deals with practices of secondary manipulation of the artifacts, as an aspect of the funeral practices of Myrsini. Chapter 12 includes the final conclusions of the present study regarding the phenomenon of the tholos tombs in Eastern Crete and the manner that Myrsini participates in this.

Volume B includes Tables, Graphics and Figures, such as maps, photographs of the site and the excavation of Myrsini, architectural plans as well as photographs and drawings of all the movable finds.